

TRANÅS
KOMMUN

Avgiftsnivåer för boendestöd

SN2021/117

Uppföljning av avgiftsnivåer för boendestöd.

Socialförvaltningen
Stadshusplan 1
573 82 Tranås
Tfn 0140-681 00
www.tranas.se

Avgiftsnivåer för boendestöd

SN2021/117

Sammanfattning

Boendestöd är bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende. Den 1 maj 2019 fattade kommunfullmäktige beslut om att införa avgift för boendestöd och att boendestödsavgiften skulle följa samma system som hemtjänsttaxan, vilket innebär fem olika avgiftsnivåer och beräkning av avgiftsutrymme.

Anledningar till införande av avgift var att öka kommunens intäkter (med en prognosticerad intäkt på upp till 300 000 kr) och att vara en motivation för brukare med boendestöd att avboka den mer sällan eftersom de betalade en avgift.¹ Den risk som lyftes fram inför att beslut om avgift fattades, var att den föreslagna avgiften kunde innebära att personer med behov av stöd skulle avsäga sig insatsen på grund av uttag av avgift.

Sedan kommunfullmäktiges beslut har socialförvaltningen redovisat uppföljning av avgiftsinförandet till socialnämnden vid tre tillfällen. I oktober 2021 gav socialnämnden förvaltningen i uppdrag att återigen följa upp beslutet: Har målen med införandet av avgiften uppnåtts? Har kommunens intäkter ökat? Har brukare genom avgiften motiverats att vidmakthålla delaktigheten i insatsen?

Socialförvaltningens slutsats av denna uppföljning är att införandet av avgift i enlighet med hemtjänsttaxa och beräkning av avgiftsutrymme sannolikt har lett till högre kostnader för socialnämnden och att den minskat motivationen hos flera individer i målgruppen att ta emot hjälp av socialtjänsten. För vissa individer har införandet av avgift lett till en försämrad livskvalitet.

Förvaltningen anser att det är symboliskt viktigt att brukare av socialtjänst erläggs avgift, men att det nuvarande avgiftssystemet för boendestöd behöver justeras. Förvaltningen föreslår därför att avgiften ändras till att vara en fast månadsavgift på 250 kronor per brukare, oavsett insatsens omfattning.

Ärendehistorik

- 2019-05-01 Kommunfullmäktige fattade beslut om att införa avgift för boendestöd, på förslag från socialnämnden.
- 2020-02-26 Socialförvaltningen redovisade uppföljning av införande av avgift till socialnämnden (Dnr SO2017/76).
- 2020-05-20 Socialförvaltningen redovisade uppföljning av införande av avgift till socialnämnden (Dnr SO2017/76).
- 2020-10-21 Socialförvaltningen redovisade uppföljning av införande av avgift till socialnämnden (Dnr SO2017/76).

¹ Information från sektionschefen för Stöd & Omsorg 2021.

Insatsen boendestöd

Den psykiatriska vården har genomgått stora förändringar de senaste 25 åren. Personer med psykisk funktionsnedsättning flyttade ut från institutioner som mentalsjukhus, psykiatrisk klinik eller sjukhem. Förändringarna skedde främst i samband med den så kallade ”psykiatrireformen” (Brunt, 2002) som genomfördes 1995 (SOU1992:73).

Att ha någonstans att bo är ett grundläggande behov oavsett eventuella övriga problem som en person kan ha. Enligt Förenta Nationerna, FN, ska medlemsstaterna sträva mot en tillfredsställande levnadsstandard för alla medborgare, i det ingår en bostad (Socialstyrelsen 2010).

I Socialstyrelsens termbank definieras boendestöd som ”bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende” (Socialstyrelsen 2004, termbank för boendestöd under definition).

Boendestöd är frivilligt och ansökan görs av den person som är i behov av insats (SoL, SFS 2001:453). De boendestödande insatserna riktar sig till människor som är i behov av stöd på grund av stark stress, nedsatt kognitiv funktion eller andra orsaker kopplade till psykisk ohälsa för att kunna hantera vardagslivet. I samlingsbegreppet boendestöd ingår bland annat stöd att minska stress, kognitivt stöd i vardagen, motivationshöjande stöd och färdighetsträning².

Att ingå i sociala sammanhang är ytterligare ett grundläggande behov. I Sverige är ensamhushåll vanligt. SCB statistik visar att i 40% av svenska hushåll lever ensam.³ I gruppen personer med psykisk funktionsnedsättning i Jönköpings län är det nästan 70% ensamhushåll, enligt senaste inventeringen som gjorts. I samma inventering framkommer att drygt 44% av de inventerade personerna inte haft något arbete eller sysselsättning de senaste 12 månaderna och därmed inte heller haft ett sådant socialt sammanhang.

Enligt Socialtjänstlagen ska det i kommunens arbete läggas fokus på förebyggande arbete och boendestöd är en sådan insats. Insatsen boendestöd kan förebygga vräkning, placering på institution och försämrad livskvalitet för brukaren.

Målgruppen för insatsen boendestöd

Ekonomisk utsatthet

Den ekonomiska utsattheten har ökat bland personer med funktionsnedsättning. Förekomsten av ekonomiskt bistånd bland personer med LSS-insatser ligger nu på samma nivå som den övriga befolkningen. Långvarigt ekonomiskt bistånd är något vanligare i denna grupp än i den övriga befolkningen. Förekomsten av ekonomiskt bistånd bland personer med insatser enligt Socialtjänstlagen (SoL) är markant högre än i den övriga befolkningen. Omkring 20% av gruppen fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2018 och 10% hade ett långvarigt ekonomiskt bistånd. I denna grupp är personer med psykisk funktionsnedsättning överrepresenterade. Den höga förekomsten av långvarigt ekonomiskt bistånd bland dessa grupper tyder på ett ekonomiskt utanförskap, vilket förstärks ytterligare av att några har både långvarigt ekonomiskt bistånd och statligt bostadstillägg.⁴

² Nationellt programområde psykisk hälsa, 2019

³ SCBs officiella statistik

⁴ Socialstyrelsen, *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning-lägesrapport 2020*, (Artikelnummer 2020-3-6686), Åtta.45 Tryckeri AB, mars 2020

Lägesrapporten rapporterar att antalet personliga ombud⁵ har ökat i kommunerna. Liksom tidigare år är de främsta orsakerna till att klienter söker stöd av personligt ombud att de upplever svårigheter med ekonomin och att de har behov av stöd i kontakten med olika myndigheter.⁶ Det handlar huvudsakligen om svårigheter kopplade till myndigheters digitalisering, eftersom många i gruppen saknar e-legitimation eller Bank-id. Tranås kommun har, sedan flera år tillbaka, sagt upp sitt avtal avseende personligt ombud.

Vanligt med psykisk ohälsa inom både SoL och LSS

Psykisk ohälsa bland personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism är högre än i den övriga befolkningen. Förekomsten av schizofrenidiagnoser och ångestdiagnoser är båda sju gånger vanligare. Många personer med psykisk funktionsnedsättning lever i social isolering. Den uppsökande verksamheten kan därför vara viktig för att denna målgrupp ska få tillgång till kommunens stöd och insatser. Få personer med psykisk funktionsnedsättning som har sysselsättning går vidare till arbete eller studier. Tranås kommun har lagt ner den uppsökande verksamheten ”Träffpunkten” och har sedan dess inte erbjudit något alternativ. Den biståndsbedömda sysselsättningen har också nått sin fulla kapacitet vilket innebär väntan på obestämd tid.

Avgift för insatsen boendestöd

Beslut att ta ut avgift för insatser enligt Socialtjänstlagen fattas av varje kommuns Kommunfullmäktige. Den 1 maj 2019 fattade Kommunfullmäktige i Tranås kommun beslut om att införa avgift för boendestöd och att boendestödsavgiften skulle följa samma system som hemtjänsttaxan, vilket innebär fem olika avgiftsnivåer och beräkning av avgiftsutrymme.

Av 290 kommuner är det 47 som tar ut avgift för insatsen boendestöd. Av dessa 47 kommuner är det ett fåtal som tar ut maxtaxa, ca två tredjedelar tar ut en symbolisk summa på mellan 250kr – 388 kronor per månad. Flera kommuner som tidigare tog ut avgift har slopat den med motiveringen att ”de som behöver insatsen valde att tacka nej på grund av avgiften och det blev kontraproduktivt”. De som använder sig av maxtaxan hänvisar till likabehandling, dvs att det inte ska vara skillnad på hemtjänst och boendestöd.⁷

Arbetsgruppen för Jönköpings läns gemensamma riktlinjer för boendestöd rekommenderar att avgift ej tas ut eller tas ut med en symbolisk summa.

⁵ Personligt ombud (PO) stödjer personen med psykisk funktionsnedsättning (klienten) genom att tillsammans med klienten planera, genomföra och följa upp uppdrag som definierats av klienten. Personligt ombud ska även verka för att gruppen personer med psykisk funktionsnedsättning ska få bättre livsvillkor. Det sker genom att de personliga ombuden identifierar systemfel och brister i samhället som påverkar gruppen negativt. Personligt ombud kan sökas av den enskilde själv, eller av en annan person i samråd med personen med psykisk funktionsnedsättning.

Målgruppen för insatser av personligt ombud utgörs av personer som har en funktionsnedsättning som innebär ett omfattande och långvarigt socialt handikapp som medför stora hinder för ett fungerande vardagsliv och som har komplexa behov av vård, stöd och service och som har behov av kontakt med socialtjänst, primärvård och/eller den specialiserade psykiatrin (utan krav på diagnos) och andra myndigheter.

⁶ Socialstyrelsen 2020-3-6686

⁷ <https://www.hemhyra.se/nyheter/stodet-som-kan-radda-ett-hem-sa-orattvist-ar-det/>, hämtad februari 2022.

Konsekvenser av införandet av nuvarande avgiftssystem för insatsen boendestöd

Har målen med införandet av avgiften uppnåtts? Har kommunens intäkter ökat? Har brukare genom avgiften motiverats att vidmakthålla delaktigheten i insatsen?

Socialnämnden har fått ökade intäkter till följd av avgiften för boendestöd. År 2021 var intäkten cirka 200 000 kronor. Tre brukare har betalat maxtaxa på 2 125 kronor men de flesta har betalat en avgift på 300-650 kronor per månad. Ungefär en tredjedel av brukarna har inte betalat avgift då de uppburit försörjningsstöd.

Socialnämnden har samtidigt fått ökade kostnader som åtminstone delvis kan ha uppstått på grund av införandet av avgiften för boendestöd. Det handlar då om enskilda individer där andra mer kostsamma insatser beviljats då brukaren, troligtvis på grund av boendestödsavgiften, av sagt sig boendestöd. Socialförvaltningen har identifierat åtminstone ett ärende där detta orsakssamband bedömts som sannolikt, vilket innebar en extern placering av en brukare under ett halvår till en kostnad av 600 000 kronor för socialnämnden. Sammanfattningsvis är det en rimlig slutsats att hävda att införandet av boendestödsavgiften hittills inneburit en nettokostnadsökning för socialnämnden.

Vid avgiftens införande hade 81 brukare insatsen, idag är det 57. Denna minskning kan förstås som att avgiften har minskat brukares motivation att ta emot hjälp från socialtjänsten. Boendestödjarna har bland annat berättat att det är flera brukare som har sagt upp eller reducerat nivån på insatsen. De som har reducerat frekvensen har gjort så för att hamna på en lägre avgiftsnivå. Det innebär att de fått stöd högst fem timmar per månad, vilket för många inte har varit tillräckligt och insatsen har inte uppnått sitt syfte. Handläggare har också informerat om att ett flertal individer inte har fortsatt med sin ansökan om boendestöd när de fått information om att insatsen är avgiftsbelagd.

”Hade jag inte haft erfarenhet av boendestöd innan den blev avgiftsbelagd, hade jag aldrig ansökt om det”⁸

För vissa brukare har detta inneburit en försämrad livskvalitet i form av ökad isolering, ökad psykisk ohälsa som ångest och psykos samt en försämrad hemmiljö.

Det har också framkommit att avgiftssystemet har varit komplicerat att förstå, särskilt för dessa individer med psykisk funktionsnedsättning. Avsaknad av stöd som personligt ombud har ytterligare försvårat för dessa individer.

Om brukaren har haft skulder har dessa inte räknats med vid avgiftsberäkningen. Detta har inneburit att brukare med skuldsanering har hamnat under existensminimum då de tvingats att betala beloppet som Kronofogden räknat ut plus boendestödsavgift.

Boendestödjarna har rapporterat att det har skett en minskning av brukare med egen försörjning (t.ex. sjukersättning) och en ökning av brukare med försörjningsstöd. Brukare med försörjningsstöd blir automatiskt avgiftsbefriade.

Slutsats och rekommendationer

Boendestöd är en insats som ska vara lätt tillgänglig så att den främjar självständighet och förebygger att individer med psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar behöver mer

⁸ Kommentar från brukare av Tranås kommuns boendestöd.

omfattande insatser från Tranås kommun. Det nuvarande avgiftssystemet för boendestöd som infördes 2019 har funnits inte stödja detta syfte. Sannolikt har det istället bidragit till ökade svårigheter hos vissa individer och därmed ökade och mer kostsamma insatser från socialnämnden.

Samtidigt är det rimligt att samhällliga insatser medför en avgift för medborgarna vid sidan av finansiering via skattesystemet. Avgiftssystemet bidrar till att stärka samhällskontraktet mellan medborgarna och mellan medborgarna och samhällsinstitutioner. En insats ska bygga på delaktighet, där den individ som söker hjälp ska bidra med ”en bit av sig själv”. En avgift fyller här en viktig symbolisk funktion. Att till exempel betala en avgift för besök hos läkare på vårdcentral uppfattas av de flesta människor som självklart, även om man också genom skattsedeln har bidragit till vårdcentralens verksamhet och läkarens lön.

Förvaltningen föreslår att det nuvarande avgiftssystemet för insatsen boendestöd ersätts med en fast avgift på 250 kronor per månad, oavsett insatsens omfattning. Det skulle innebära en minskad intäkt på cirka 100 000 kronor per år för socialnämnden. Samtidigt skulle den nya avgiften sannolikt också minska kostnader för socialnämnden då färre brukare väljer att avstå från insatsen, vilket om de skulle göra det, i vissa fall kan leda till andra mer kostsamma insatser (exempelvis placeringar).

Genom denna justerade avgift förväntas de negativa konsekvenser för brukarna och för socialnämnden som uppstått genom införandet av nuvarande avgiftssystem minska, samtidigt som den symboliska vikten av att betala för sig kvarstår.

Bilaga 1. Gällande avgiftssystem för boendestöd

Hämtat från Tranås kommuns hemsida februari 2022.

Boendestöd beviljas oftast som ett rambeslut som grundar sig på Tranås kommuns antagna omsorgsnivåer.

Avgiften är uppdelad i fem olika insatsnivåer (1–5). Avgiften beräknas med viss procent av avgiftsutrymmet, det vill säga din betalningsförmåga. Avgifterna räknas upp varje år motsvarande förändringen av prisbasbeloppet.

Nivå 1: <5h/mån

Nivå 2: 5h-20h/mån

Nivå 3: 20h-50h/mån

Nivå 4: 50-120h/mån

Nivå 5: 120h + /mån

Avgift uppdelat på insatsnivåer			
Insatsnivå	Procent av avgiftsutrymmet	Max	Frekvens
Insatsnivå 1	45 procent	694 kronor	Insats cirka 1 gång per vecka
Insatsnivå 2	65 procent	1 345 kronor	Insats cirka 2–4 gånger per vecka
Insatsnivå 3	75 procent	1 932 kronor	Insats cirka en gång per dag
Insatsnivå 4	85 procent	2 062 kronor	Insats cirka 2–3 gånger per dag
Insatsnivå 5	90 procent	2 170 kronor	Insats cirka 4 gånger per dag

Så här beräknar du avgiftsutrymmet, det vill säga din betalningsförmåga:

Bruttoinkomst (pension, tjänst, pension från utlandet, inkomst av kapital, m.m.)

- skatt

- nettohyra (= hyra – eventuellt bostadstillägg)

- minimibelopp (6 175 kronor/ensamstående 60 år och yngre eller 5 229 kronor/sammanboende person 60 år och yngre.)

- eventuellt individuellt förbehållsbelopp

= avgiftsutrymme

Är du gift beräknas avgiftsutrymmet på 50 procent av era gemensamma inkomster och kostnader.

Regler för maxtaxa

Du kan aldrig betala mer än 2 170 kronor per månad (2022) för service och omvårdnad och hälso- och sjukvårdsavgift. Du kan heller aldrig betala mer än ditt avgiftsutrymme för dessa avgifter. Det kallas maxtaxa. Maxtaxan räknas upp varje år motsvarande förändringen av prisbasbeloppet.

Individuellt förbehållsbelopp

Du kan ansöka om individuellt förbehållsbelopp för extraordinära utgifter såsom kostnader för god man, fördyrad kost, arbetsresor mm.

Avgiftsnivåer för boendestöd

Blanketten Inkomstförfrågan lämnas in för beräkning av avgiftsutrymme och där ansöker du även om individuellt förbehållsbelopp.

Avbrott i boendestödet beräknas per dag vid inläggning på sjukhus samt vid planerad frånvaro om minst sju dagar om du meddelat avbrottet minst tre dagar i förväg.